

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИМІРЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

С.А. Стахурська, к.е.н.,

Національний університет харчових технологій

На сьогодні існує ряд не визначених проблем щодо вимірювання та ідентифікації розвитку. Зокрема, виникає питання яким чином оцінити рівень таких параметрів як закономірність, якісність, незворотність змін, що відбуваються на підприємстві, адже саме вони свідчать про наявність розвитку. Виникає також питання, які мають бути критерії розвитку, чи можливо їх встановлювати, якими показниками можна оцінити розвиток.

Однозначним є те, що вимірювання розвитку необхідне, хоча не існує в науковій літературі показників та критеріїв для комплексної оцінки рівня розвитку. Очевидно, що при оцінці розвитку необхідно віддавати перевагу якісним вимірникам, але їх проблематично визначити. Відсутні підходи щодо розмежування кількісних і якісних змін, оскільки вони є взаємопов'язаними [1,2,3].

Існують підходи до розроблення показників вимірювання розвитку, які пропонують в комплексі визначати критерії, індикатори та показники. Серед критеріїв, що відображають найсуттєвіші характеристики процесу та проявів розвитку, виділяють загальносистемні (універсальні) та прикладні (специфічні). Із загальносистемних критеріїв пропонується визначати такі, що дають динамічну оцінку (характер змін) і статичну оцінку (показують стан системи).

При динамічній оцінці показники розвитку відображатимуть процеси, які підтримують розвиток, тобто ці показники мають бути забезпечувальними, тоді як при статичній оцінці показники є результативними.

Прикладні (специфічні) критерії пропонується визначати ситуативно залежно від конкретних умов розвитку підприємства [2].

Для динамічної оцінки пропонується використовувати наступні критерії розвитку: закономірність, спрямованість, якість, прогресивність та конструктивність змін. При цьому слід зазначити, що пропоновані показники розвитку, такі як економічні, соціальні, екологічні, інституційні, показники ефективності виконання проектів і програм розвитку, вартість підприємства, інвестиційна привабливість, ефективність нововведень, структура капіталу, рентабельність, показники ділової активності та ліквідності, синергійний ефект, рівень лояльності працівників до управлінських рішень, показники мотивації персоналу – не відображають динамічність процесів змін на підприємстві та не вказують безпосередньо на процеси розвитку, оскільки в повній мірі не відповідають вище вказаним критеріям. Очевидно, що дані показники вимагають уточнення, поперше, щодо їх відповідності критеріям розвитку, а, по-друге, враховуючи динамічну оцінку, потрібно ці показники розглядати в динаміці, використовуючи індекси. При цьому навіть ретельно підібрані статистичні показники і значення індексів, що відображають динаміку росту, ще не будуть вказувати на процеси розвитку. Очевидно паралельно з такими показниками та індексами для підтвердження наявності процесів розвитку слід додатково в якості аргументів наводити характеристики конкретних процесів, що відбувалися на підприємстві і які відображають закономірність, якісність та незворотність змін.

Для статичної оцінки (стан системи) пропонуються такі критерії розвитку: реалізованість цілей проекту, розвиненість активів, інтеграція підприємства в середовище існування, керованість підприємства. При цьому пропонується визначати наступні показники розвитку: показники ринкової влади (сили), частка ринку, показники якості продукції, показники ефективності використання ресурсів, кількість напрямів діяльності, структура продуктового портфелю, рівень кваліфікації персоналу, склад організаційних компетенцій, рівень зносу (фізичного та морального) активів, наявність та характеристики інформаційних систем, валютна виручка, частка експорту продукції, розгалуженість партнерських зв'язків, кількість укладених угод про співпрацю, час на підготовку та якість прийняття різних управлінських рішень, величина (розмір) підприємства,

розгалуженість зв'язків між підрозділами, динаміка доходів власників, менеджерів та працівників [2]. Стосовно більшості цих показників можна погодитись, що вони насправді дають статичну оцінку підприємства, але не усі ці показники свідчать про процеси розвитку.

Очевидно, що в обох випадках: і при динамічній, і статичній оцінці необхідно більш чітко визначатись із системою показників щодо відображення динаміки чи статичності процесу, використовувати індексний підхід, а також розглядати співвідношення індексів різних показників, яке би вказувало на процеси розвитку.

Література

1. **Антошкіна, Л.І.** Потенціал і розвиток підприємства: навч.-метод. посіб.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.І. Антошкіна, О.Л. Горяча. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 450 с.
2. **Верба, В.А.** Управління розвитком компанії: навч. посіб. / В.А. Верба, О.М. Гребешкова. – К.: КНЕУ, 2011. – 482 с.
3. **Тимофєєв, В.М.** Управління розвитком підприємства: навч. посіб. для студ. екон. спец. / В.М. Тимофєєв, Г.С. Черноіванова; Укр. інж.-пед. акад. – Х.: Скорпіон, 2009. – 135 с.